

Любі друзі! Багато народів захоплюються героїзмом і мужністю українського народу. Тож, ми вже зараз повинні працювати для відбудови, щоб і надалі прославляти нашу неймовірну Батьківщину.

Знання - це наша сила!

Коли лунає сирена-направляйтесь в укриття! Бережіть себе!

Урок № 15

Дата: 29.11.2022

Тема: Піднесення національного руху на початку ХХ ст.

Мета: охарактеризувати піднесення національного руху на початку ХХ ст, розвивати аналітичне мислення; виховувати повагу до Батьківщини.

Хід уроку:

Наддніпрянина.

Через економічну кризу (1900-1903) спостерігалась концентрація промисловості: дрібні підприємства розчинялися, а великі зміцнювались та об'єднувались. Похідними від цього прогресу було утворення монополій і синдикатів. На початку століття в Наддніпрянщині виростають синдикати "Продвагон" (1901), "Продамет" (1902), "Трубопродажа" (1902), "Гвоздь" (1903). Це були досить могутні об'єднання. Донбас став центром вугільної промисловості, Нікопольський басейн - марганцевої, Кривий Ріг – залізорудної, Правобережжя і певною мірою Лівобережжя - цукрової. На початку ХХ ст. вітчизняні підприємці Наддніпрянської України посідали провідне місце в харчовій галузі (цукрові буряки, зерно). В цей період мав місце небачений до того, приплив іноземного капіталу в промисловість України.

Початок ХХ ст. ознаменувався гострою кризою російського самодержавства. До зтяжної економічної кризи (1899–1903 рр.) додалася поразка в російсько - японській війні (1904–1905 рр.). Країну охопили заворушення, які вилились у демонстрації, страйки, що мали здебільшого політичний характер. Революція була невідворотною. 9 січня 1905 р. за наказом царя було розстріляно мирну демонстрацію у Санкт-Петербурзі. Цю подію згодом назвуть «кривава неділя». Загибло близько тисячі чоловік.

17 жовтня 1905 р. цар Микола II видав Маніфест, який "дарував" народу громадянські свободи – недоторканість особи, свободу совісті, друку, зборів, союзів. Декларувалось скликання законодавчої Державної думи (парламенту). Цей маніфест вніс розкол у революційний табір: прихильники ліберальних поглядів вважали революцію завершеною і закликали до розбудови демократичних завоювань революції. Радикально настроєні політичні сили закликали до подальшого поглиблення революції і повалення самодержавства.

Революція 1905–1907 рр. сприяла короткочасному розквіту українського національного життя. Так, було скасовано Емський указ. Почала створюватися мережа «Просвіт» на більшій частині українських земель. У 1905 р. з'явилася перша україномовна газета "Хлібороб". У 1907 р. у Петербурзі вийшло повне видання "Кобзаря" Т. Шевченка. У тому ж році М. Грушевський у Києві заснує Українське наукове товариство. Також Є. Чикаленко започаткував щоденне періодичне видання «Рада» (1905-1907рр).

У період спаду першої російської революції 1905–1907 рр. працювали I і II Державні думи. Їх було створено для того щоб заспокоїти революційне населення. До них входили представники різних соціальних верств, які складали і виносили на обговорення свої програмні вимоги. Для обстоювання своїх інтересів українські депутати 1 травня 1906 р. створили власну парламентську громаду, до якої увійшли 45 депутатів. Головою Української думської громади став адвокат і громадський діяч із Чернігівщини Ілля Шраг. Так 3 червня 1907 р. імператор підписав новий виборчий закон, який значно обмежив виборчі права селян і робітників. Через те у III державну думу увійшло більше поміщиків, її стали називати «панською».

Придушивши революцію 1905–1907 рр., царський уряд розумів, що одними репресіями зняти соціальну напругу в суспільстві неможливо. Однією з головних причин революції було аграрне

питання, вирішити яке запропонував голова ради міністрів і міністр внутрішніх справ П. Столипін, який розробив аграрну реформу. 14 червня 1910 р. Цар підписав закон про Столипінську аграрну реформу.

Після поразки російської революції 1905–1907 рр. настав період реакції, відомий під назвою «столипінщина». Цей період жорстокого придушення передового, демократичного, нещадних репресій проти учасників визвольних рухів. Період реакції позначений і новим посиленням національного гніту в Україні. Із метою відволікти населення від боротьби з самодержавством царський уряд намагався поширити в Україну антисемітські настрої. У роки революції мали місце єврейські погроми, які організовувалися російськими чорносотенними організаціями і покривалися поліцією. Відстоювання самодержавства, невизнання українців і білорусів як окремих народів, неподільність Російської імперії, антисемітизм - це складові програми «чорносотенців».

Навесні 1911 р. в печерах Бабиного Яру було знайдено тіло 13-річного хлопчика. І хоч поліція швидко виявила вбивць, члени російських чорносотенних організацій почали поширювати чутки, ніби це зробили євреї для одержання крові в ритуальних цілях. За підозрою у скоєнні злочину був заарештований М. Бейліс. Судовим процесом над ним самодержавство намагалося спровокувати єврейські погроми. "Справа Бейліса" тривала майже два роки і завершилася великим судовим процесом у Києві. На захист М. Бейліса виступила демократична громадськість України й Росії. За цим судовим процесом слідували всі європейські газети, він перетворився на процес століття. Присяжні виправдали М. Бейліса, і царський суд змушений був звільнити його.

Урок № 16

Дата: 29.11.2022

Тема: Піднесення національного руху на початку ХХ ст.

Мета: охарактеризувати піднесення національного руху на початку ХХ ст, розвивати аналітичне мислення; виховувати повагу до Батьківщини.

Хід уроку:

Західноукраїнські землі.

На західноукраїнських землях провідною тенденцією було цілеспрямоване стримування промислового розвитку, що перетворило край в один із найвідсталіших кутків Європи. Окрім нафторозробок, Галичина мала монополію у видобутку озокериту – ґрунтового воску. Його використовували для виготовлення церковних свічок, у бджільництві, для ізоляції електричного дроту тощо. Крім нафти й озокериту, існували невеликі копальні бурого вугілля, що його використовували на місцевих залізницях. У Галичині та Закарпатті були значні поклади солі. Другим після нафти найбільшим багатством краю був ліс.

На початку ХХ ст. український рух у Галичині досяг відчутних результатів. На місці пригнобленої безправної селянської маси виросла свідомо своїх політичних інтересів українська нація. Українські провідники розгорнули боротьбу за відвоювання нових політичних прав для українців. Ця боротьба набирала різних форм: передвиборчі кампанії, демонстрації, сутички з поліцією, судові процеси, парламентська діяльність, закулісні переговори, убивства тощо.

Поряд із традиційними культурно-освітніми і господарськими організаціями виникають спортивно-пожежні товариства "Сокіл" (1898р.) (на чолі з І. Боберським) і "Січ" (1900 р.) (на чолі з К. Трильовським), які займаються військовою підготовкою молоді. А в 1911 р., на зразок бойскаутських організацій, з'являється українська – "Пласт". У 1907 р. на західноукраїнських землях відбулося впровадження загального виборчого права для чоловіків.

На межі століть греко-католицьку церкву очолив найвидатніший за всю її історію митрополит А. Шептицький. Меценат, був покровителем української науки і культури, у 1905 р. заснував у Львові Український національний музей, боровся за права українців в Австро-Угорській імперії. 1918р. – був обраний членом Національної Ради Західноукраїнської Народної Республіки. У зв'язку з проведенням акції «пацифікації» протестував проти розправи польських військ над українським населенням Галичини. Виступав з рішучим протестом проти антицерковної

політики радянської влади на Західній Україні. Писатиме листи керівникам Третього рейху із засудженням винищення євреїв й окупаційної політики на Сході.

Питання для самоперевірки:

1. У чому проявлялось піднесення національного руху на початку ХХ ст. в Наддніпрянщині?
2. У чому проявлялось піднесення національного руху на початку ХХ ст. на Західноукраїнських землях?

Домашнє завдання: законспектувати матеріал з теми та дати відповідь на питання для самоперевірки

Рекомендована література: Історія України. Сорочинська : підручник. - К: ЦУЛ, 2019;
Історія України. Гісем О. В. : підручник . – Київ: Кондор, 2019

Шановні учні! Нагадую, що на виконанні вами завдання чекає моя електронна пошта:
kvasha.n.v@gmail.com **або Вайбер чи Телеграм за номером: 093-74-98-200, але не пізніше**
20:00